

รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดชัยภูมิ*

MODEL OF PROMOTING THE ROLE OF THE ELDERLY IN BUDDHIST ACTIVITIES IN CHAIYAPHUM PROVINCE

ปรธกร ปุระกัน

Porathaphon Purakun

พูนศักดิ์ กมล

Poonsak Kamol

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist College, Thailand

E-mail: poonsakkamol@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ แล้วสร้างรูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิอยู่ในระดับมาก ผู้สูงอายุมีศรัทธาพุทธศาสนาอย่างมั่นคงจึงมีรูปแบบและบทบาทที่เข้มแข็งคือ ด้านการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุ ด้านกิจกรรมและรูปแบบทางพระพุทธศาสนา ด้วยการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม แล้วการสนับสนุนการเผยแผ่ และช่วยปกป้องแก้ไขปัญหาทางศาสนา อีกทั้งผู้สูงอายุมีความสุขชื่นชอบในรูปแบบการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จึงทำให้ผู้สูงอายุเป็นบุคคลต้นแบบของชุมชนทางพระพุทธศาสนา 2) รูปแบบแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ชุมชนและวัดได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทอย่างเต็มที่ในการจัดกิจกรรมของชุมชนและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีความสุขที่พึงามมองเห็นคุณค่าของชีวิต 3) วางรูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดพลังในการร่วมมือร่วมแรงสร้างเครือข่ายหรือชมรมผู้สูงอายุโดยมีตัวแทนของผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้นำชุมชนและพระสงฆ์โดยใช้วัดและสถานที่สำคัญเป็นที่ประกอบ

* Received 10 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

กิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุให้เกิดเครือข่ายในการจัดกิจกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: รูปแบบ, การส่งเสริม, ผู้สูงอายุ, พระพุทธศาสนา

Abstract

The Objectives of this research article were to 1 study a model for promoting the role of the elderly in Buddhist activities in Chaiphum Province 2 to study guidelines for promoting religious activities. Buddhism among the elderly in Chaiphum Province 3 to analyze patterns in promoting Buddhist activities of the elderly in Chaiphum Province. This research is a quantitative and qualitative research. In the form of promoting Buddhist activities of the elderly in Chaiphum Province And create a model for promoting Buddhist activities of the elderly in Chaiphum Province. The research results were found that 1. The model for promoting the role of the elderly in Chaiphum Province is at a high level. The elderly have a firm respect for Buddhism, thus having a strong role and model, which is to promote the role of the elderly Activities and religious patterns By persuading people to enter the temple listening to Dhamma Then support propagation And help protect and resolve religious problems In addition, the elderly enjoyed the form of Buddhist activities. Thus making the elderly a model person in the Buddhist community 2.A model of guidelines for promoting the role of the elderly in Buddhist activities in Chaiphum Province. It was found that the community and the temples encouraged the elderly to play a full role in organizing community activities and Buddhist activities in order to encourage the elderly to have good health, see the value of life 3. To set up an activity model to promote the elderly to have the power to cooperate and build networks or elderly clubs with representatives of the elderly Representatives of community leaders and monks, using important temples and places to carry out various activities and rituals. Continually to create a model for promoting the role of the elderly by creating a network in organizing important Buddhist activities.

Keywords: Model, Promoting, Elderly, Buddhist

บทนำ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย คนชาติไทยได้นับถือนับถ้อยกย่องและเทิดทูนเป็นสรณะแห่งชีวิต สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและศิลปวัฒนธรรมส่วนใหญ่ล้วนมีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น กล่าวได้ว่าชนชาติไทยได้มีความเจริญมั่นคง ดำรงเอกราชสร้างอธิปไตยสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันได้ด้วยคนไทยทั้งชาติ ยึดมั่นอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเคารพบูชาพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตของชาวไทยช่วยอบรมขัดเกลาเสริมสร้างอุปนิสัยให้คนไทยรักความสงบ เสียสละ กล้าหาญรอบรู้ฐานะ (ดี) อฐานะ (ชั่ว) มีความรักและยึดมั่นอยู่ในสามัคคีธรรมแห่งพุทธศาสนาจนกลายเป็นสถาบันหลักที่สำคัญสถาบันหนึ่งของสังคมไทย ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาและค้าชูสังคมไทยในหลายด้าน เช่น การให้การศึกษ การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นการพัฒนาชุมชน การสงเคราะห์ประชาชน และการช่วยเหลือทางราชการ โดยบทบาทดังกล่าวนี้ ถูกขับเคลื่อนโดยวัดที่ตั้งอยู่ในแต่ละชุมชนเป็นหลัก (โชติกา สิงหาเทพ และคณะ, 2561)

ในแต่ละวัดจะมีคณะอุบาสกอุบาสิกาเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนพระพุทธศาสนา เช่น ในทุกวันพระหรือวันธรรมสวนะ มีการเข้าวัดทำบุญ ใส่บาตร รักษาศีล ฟังธรรม และเจริญจิตภาวนา ตลอดจนมีกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชนผ่านกิจกรรมศาสนา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่พุทธศาสนิกชนได้ยึดถือสืบ ทอดปฏิบัติกันมา ผู้สูงอายุถือว่าเป็นวัยเกษียณตนเองจากการทำงานแล้วหันหน้าเข้าวัดฟังธรรมปฏิบัติขัดเกลาจิตใจในตนให้เบาบางลง โดยเชื่อว่าจะได้เป็นโอกาสอันเป็นมงคลยิ่งในการสร้างบุญกุศลไว้ถวายหน้าให้กับตัวเอง อีกทั้งยังได้ชวนช่วยสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่พระสงฆ์จัดขึ้นด้วย บางคนเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรมสำคัญ เช่น นำให้พระสวดมนต์ นำอาราธนาศีล นำอาราธนาธรรม(เทศนา) ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญงาน แต่งงาน ทำบุญสืบชะตา เป็นต้น และชักชวนพุทธศาสนิกชนร่วมกันจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาขึ้นจากการสังเกตพบว่าผู้สูงอายุมีบทบาทส่งเสริมกิจกรรมในด้านบุญพิธี ศาสนพิธี การพัฒนาการศึกษา การสาธารณสงเคราะห์ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สร้างเสนาสนะ บูรณะปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ ตลอดจนการรวมพลังตรวจสอบปกป้องพระพุทธศาสนาอีกด้วย (โชติกา สิงหาเทพ และคณะ, 2561)

ปัจจุบันสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะวิทยาการต่าง ๆ เกิดอุตสาหกรรมเทคโนโลยี สารสนเทศ การประดิษฐ์คิดค้นและการค้นพบความรู้ใหม่ ๆ จนนำมาสู่การพัฒนานวัตกรรม (Innovation) ใหม่ ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ ปยุตฺโต), 2560) ส่งผลให้เกิดกระแสอิทธิพลขัดแย้งหักล้างความเชื่อหรือหลักคำสอนเดิมของศาสนา โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องบุญบาป สิ่งศักดิ์สิทธิ์ กฎแห่งกรรม นรก สวรรค์ เป็นต้น หรือหากมองอีกมิติหนึ่งจะพบว่ากระแสวัตถุนิยมดังกล่าวได้ลดทอนความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาลงไป คุณค่าในทางศาสนาถูกลดลงไปเหลือเพียงการกราบไหว้บนบานศาลกล่าว (พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวณฺโณ),

2561) ทำให้พุทธศาสนิกชนเริ่มห่างเหินจากการรักษาศีล บริจาคทาน เจริญสมาธิภาวนา และการพัฒนาปัญญา ประกอบกับวิทยาการหรือความเจริญทางวัตถุมีลักษณะแปลก ใหม่ทันสมัย ดึงดูดความสนใจ และตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันอย่างรวดเร็ว จึงเป็นสิ่งที่ น่าสนใจค้นหาติดตามมากกว่าการศึกษาและปฏิบัติธรรม หรือกล่าวในแง่หนึ่งนั้น การไปเที่ยว ห้างน่าสนใจกว่าการเข้าวัดฟังธรรมร่วมกิจกรรมทางศาสนา เมื่อศาสนาถูกลดความสำคัญลงไป ประกอบกับพระสงฆ์มีความอ่อนล้าในการแสดงบทบาท ปัญหาสังคมเศรษฐกิจ เช่น ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความยากจน ฯลฯ จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรุนแรง จึงเป็น สิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่สุดที่ทุกฝ่ายจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) โดยเฉพาะผู้สูงอายุจะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญหรือเป็นหลักในการช่วยเหลือแก้ไขและดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาให้วัดและพระสงฆ์ได้มีบทบาทสำคัญวัดต่อชุมชน และ สังคมให้เกิดความเข้มแข็ง สงบสุข ร่มเย็น ซึ่งจะช่วยบรรเทาแก้ปัญหาชุมชนและสังคมได้บ้าง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเขต จังหวัดชัยภูมิที่ผู้สูงอายุต้องมีจิตศรัทธามั่นคง ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้ มากกว่าเดิม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรศึกษา รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ กับ รูปแบบและแนวทางส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเกี่ยวข้อง กับการเผยแผ่และการสืบต่อพระพุทธศาสนา ได้แก่ ด้านรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของ ผู้สูงอายุ ในเรื่องกิจกรรมและรูปแบบทางพระพุทธศาสนา ด้วยการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม แล้วการสนับสนุนการเผยแผ่ และช่วยปกป้องแก้ไขปัญหาด้านศาสนา อีกทั้งผู้สูงอายุมีความสุข ขึ้นชอบในรูปแบบการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะเหตุนี้พระพุทธศาสนานอกจากทำให้ หาราบถึงรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา แล้ว ยังจะได้รูปแบบและแนวทางในการส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุในกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนาทำให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเสริมสร้างบทบาท ของผู้สูงอายุ ในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิและในจังหวัดอื่น ๆ อย่างมี ประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของ ผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของ ผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งใช้วิธีดำเนินการวิจัยด้วยการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interviews) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ผู้สูงอายุ 240 คน ผู้นำชุมชน 240 คน เจ้าอาวาส 240 รูป กับตัวแทนผู้สูงอายุผู้มาปฏิบัติธรรมและร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวัด เจ้าอาวาสหรือตัวแทนพระสงฆ์ ผู้นำชุมชนที่ผู้รับผิดชอบในการจัดโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อหารูปแบบและแนวทางการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ในด้านพื้นที่วิจัยและรูปแบบบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิกครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่ 16 อำเภอ จังหวัดชัยภูมิ

ประชากร (Population) และกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากดังนี้

1. ผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ครอบคลุม 16 อำเภอ ๆ ละ 15 คน รวมตัวอย่าง ผู้สูงอายุ 240 คน
2. ผู้นำชุมชน ในพื้นที่ จังหวัดชัยภูมิทั้งหมด 16 อำเภอ ๆ ละ 15 คน รวมตัวอย่าง ผู้นำชุมชน 240 คน
3. เจ้าอาวาส ในพื้นที่ จังหวัดชัยภูมิทั้งหมด 16 อำเภอ ๆ ละ 15 รูป รวมตัวอย่าง เจ้าอาวาส 240 รูป

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวด้วยเหตุผลที่ว่า การจะศึกษาบทบาทผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิว่ามีบทบาทด้านใดบ้าง มีความพึงพอใจระดับไหน มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง มีแนวทางหรือมีรูปแบบไหนที่เหมาะสมหรือที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้แสดงบทบาทในกิจกรรมทางศาสนาในจังหวัดชัยภูมิได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพเพื่อสร้างเสริมคุณค่า

ในการรวบรวมข้อมูลจะมุ่งเน้นศึกษาค้นคว้าเอกสาร คัมภีร์และตำราทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับรูปแบบบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หนังสือ ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในด้านเนื้อหามุ่งศึกษารูปแบบบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวทางส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งครอบคลุม 4 กิจกรรม ดังนี้

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมการในการส่งเสริมและอุปถัมภ์พระสงฆ์ ได้แก่ การถวายภัตตาหาร การถวายสิ่งของอุปโภค เครื่องอัฐบริขาร เช่น ผ้าไตรจีวร และเครื่องใช้ที่จำเป็น การถวายยารักษาโรค และการสร้างเสนาสนะสถาน

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการในการส่งเสริมและชักชวนคนเข้าวัด ได้แก่ การจัดบรรยายธรรมโดยใช้ วัดเป็นศูนย์กลางโดยให้ศรัทธาเข้ามามีส่วนร่วมกับการพระสงฆ์ การจัดอบรมธรรมะ การจัด กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางประเพณี

3. รูปแบบการจัดกิจกรรมการในการส่งเสริมกิจกรรมการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การเข้า ร่วมกิจกรรมการแสดงปาฐกถาธรรมทั้งในสถานที่ราชการ สถานศึกษา และ หน่วยงานต่าง ๆ การจัดโครงการธรรมะสัญจรไปตามชุมชนต่าง ๆ การเทศนาธรรมผ่านทางวิทยุชุมชน การจัดพิมพ์ หนังสือธรรมะ และการจัดทำ CD ธรรมะ

4. รูปแบบการจัดกิจกรรมการในการส่งเสริมกิจกรรมการปกป้องพระพุทธศาสนา มีการศึกษาหลักธรรม คำสอนให้เข้าใจอย่างแท้จริง การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างถูกต้อง และการทำนุบำรุง ศาสนาอย่างมีเหตุผล หลังจากศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแล้ว นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมดตามวัตถุประสงค์และโครงสร้างของการวิจัย จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลให้เชื่อมโยงกัน เพื่อตอบปัญหาในการวิจัยที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลบนฐานของความจริง มีหลักฐานอ้างอิง และมีเหตุผลรองรับ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดชัยภูมิ ได้มีการพัฒนาในแต่ละด้านตามที่ได้ศึกษามา ดังนี้

1.รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ ด้านบทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ บทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.62 ในขณะที่ผู้นำชุมชน และเจ้าอาวาสวัด เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.33 – 4.42 โดยด้านที่ผู้สูงอายุมีบทบาทมากที่สุด คือ การถวายภัตตาหารเป็นประจำ รองลงมา ได้แก่ การถวายสิ่งของอุปโภคและเครื่องอัฐบริขาร การถวายยารักษาโรค และการสร้างเสนาสนะสถาน สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุมีบทบาทด้านการอุปถัมภ์ด้วยการ ถวายภัตตาหารปัจจัยสี่ เป็นต้นแบบพุทธศาสนิกชน ส่งเสริมประชาชนทำบุญตักบาตร รวมกลุ่มบริจาคสิ่งของจำเป็นแด่พระภิกษุสงฆ์ - สามเณร และร่วมปลูกฝังค่านิยมและจารีตประเพณีที่ดีงามของจังหวัดชัยภูมิ บทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัด ทั้งผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ผู้นำชุมชน และเจ้าอาวาสวัด เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการชักชวนคนเข้าวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.67 – 3.81 โดยด้านที่ผู้สูงอายุมีบทบาทอันดับสูงสุด คือ การจัดกิจกรรม

ทางพระพุทธศาสนาเนื่องใน วันสำคัญทางประเพณีรองลงมา ได้แก่ การจัดบรรยายธรรมะโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง โดยให้ศรัทธาวัดเข้ามาดำเนินการร่วมกับพระสงฆ์ การจัดอบรมธรรมะทุกวันอาทิตย์โดยไม่ร่อเฉพาะ วันพระและการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สรุปได้ว่า บทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัด โดยการทำวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้การศึกษา, สังคม, ศาสนา, ศิลปวัฒนธรรม, กีฬาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์กลางการประชุม-อบรมประชาชนประจำตำบล-อำเภอ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมชักชวนคนเข้าวัด ศูนย์รวมสินค้า OTOP และฝึกวิชาชีพ ที่พักอาศัยแก่นักเรียนที่อยู่ไกลและผู้เดินทางไกล ชักชวนผู้สูงอายุด้วยกันเข้าวัดและสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุให้เข้มแข็ง บทบาทด้านการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ผู้นำชุมชน และเจ้าอาวาสวัด เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 1.81 – 1.95 โดยด้านที่ผู้สูงอายุมีบทบาทน้อยที่สุด คือ การจัดทำ CD ธรรมะแจก รองลงมา ได้แก่ การเทศนาธรรมผ่านทางวิทยุชุมชน การจัดพิมพ์หนังสือธรรมะแจก และ การเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงปาฐกถาธรรมทั้งในสถานที่ราชการ สถานศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนการจัดโครงการธรรมะสัญจรไปตามชุมชนต่าง ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ผู้สูงอายุมีบทบาทในระดับมาก สรุปได้ว่า บทบาทด้านการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้สูงอายุมีบทบาทในการช่วยหางบประมาณหรือทุนเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแผ่พุทธศาสนาแก่ทุกกลุ่มทุกวัยอย่างทั่วถึงและเหมาะสม เป็นบุคคลต้นแบบในด้านการเผยแผ่ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แสดงบทบาทสำคัญในการร่วมสนับสนุนทุนจัดพิมพ์เอกสารหนังสือการประชาสัมพันธ์ การทำสื่อออนไลน์ เป็นต้นและมีบทบาทเป็นแกนหลักส่งเสริมสนับสนุนการเผยแผ่บทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา ทั้งผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ผู้นำชุมชน และเจ้าอาวาสวัด เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.07 – 4.33 โดยด้านที่ผู้สูงอายุมีบทบาทอันดับสูงสุด คือ การทำนุบำรุงศาสนาอย่างมีเหตุผล รองลงมา คือ การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างถูกต้อง และการศึกษาหลักธรรมคำสอนให้เข้าใจอย่างแท้จริง สรุปได้ว่าบทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา

ผู้สูงอายุมีประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาทั้งการอุปถัมภ์คำขุพระสงฆ์ การชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรมและการเผยแผ่ มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ช่วยให้ผู้สูงอายุทราบการปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนา ด้วยการศึกษากฎปฏิบัติธรรม ชี้แจงแก่ผู้สงสัยใคร่รู้ ผู้เข้าใจผิด (ปราบปรบปวาทหรือผู้กล่าวหา กล่าวต่อพระรัตนตรัย) ร่วมแก้ไขปัญหของพระสงฆ์ เช่น ช่วยสอดแนมเป็นหูเป็นตา ว่ากล่าวตักเตือนพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดนอกธรรมาภิบาล ธรรมวินัย ว่ากล่าวตักเตือนบุคคลนอกศาสนา หรือบุคคลในพุทธศาสนาที่เข้าใจพุทธศาสนา

ในทางที่ผิดให้เข้าใจถูกต้อง มีความรู้ และมีความกล้าหาญทางจริยธรรมมากพอที่จะช่วยปกป้องพุทธศาสนาโดยไม่ทอดทิ้งอะไรปล่อยปละละเลยแบบ

2 แนวทางและรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

2.1 แนวทางและรูปแบบส่งเสริมบทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์

- 2.1.1 จัดกิจกรรมถวายปัจจัยสี่, สังฆทานหมั้นทุนการศึกษา
- 2.1.2 ยกย่องให้ผู้สูงอายุเป็นต้นแบบ
- 2.1.3 ให้มีส่วนร่วมบริหารจัดการกิจกรรมของวัด
- 2.1.4 จัดกิจกรรมทำบุญสม่ำเสมอ
- 2.1.5 สร้างรูปแบบชมรมและเครือข่ายถวายสังฆทานในท้องถิ่น
- 2.1.6 สร้างรูปแบบการจัดพิธีมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุ

ต้นแบบ

2.2 แนวทางและรูปแบบส่งเสริมบทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัด

2.2.1 ให้ผู้สูงอายุสอนวิชาหรือความรู้ในอดีต เช่น คาถาโบราณ, อักษร, แพทย์แผนโบราณ, สมุนไพร, พิธีกรรม ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม

2.2.2 ประเพณีและวิถีชีวิตในอดีต เช่น ประเพณีประทีปโคมไฟ
เข้าพรรษา ออกพรรษา

2.2.3 ศูนย์กลางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน, ฝึกอบรมวิชาชีพ

2.2.4 จัดกิจกรรม “ท่องเที่ยวสวนสมุนไพร”

2.2.5 มีรูปแบบสร้างชมรมเครือข่ายให้ผู้สูงอายุได้ติดต่อประสานงาน
หรือชักชวนกันเข้าวัดฟังธรรมทำบุญให้มากขึ้น

2.2.6 มีรูปแบบสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ชักชวนหรือจัดตั้งชมรมยุวชน
คนเข้าวัด หรือ เยาวชนรักวัด โดยมีชมรมเครือข่ายผู้สูงอายุเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาหลัก

3. ผลวิเคราะห์รูปแบบในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ

3.1 จัดสรรงบประมาณพระพุทธศาสนา

3.2 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุร่วมเผยแพร่พุทธศาสนาแก่แก่นุชน

3.3 ส่งเสริมให้เป็นบุคคลต้นแบบในด้านการเผยแพร่

3.4 เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมสนับสนุนทุนจัดพิมพ์เอกสารหนังสือการ
ประชาสัมพันธ์ การทำสื่อออนไลน์ เป็นต้น

3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นแกนหลักในการเผยแพร่

3.6 มีรูปแบบสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุจัดตั้งกองทุนเผยแผ่ศาสนา

3.7 มีรูปแบบกิจกรรมประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุต้นแบบด้านการเผยแผ่

4. แนวทางและรูปแบบส่งเสริมบทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา

4.1 ให้ผู้สูงอายุได้แบ่งปันประสบการณ์ทั้งการอุปถัมภ์คำชู พระสงฆ์, การชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรมและการเผยแผ่

4.2 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้แสดงบทบาทในการปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนา

4.3 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้การศึกษา ปฏิบัติธรรม และ ร่วมแก้ปัญหาของพระสงฆ์

4.4 ส่งเสริมหรือมอบหมายให้เป็นตัวแทนช่วยสอดแนมเป็นหูเป็นตา ว่ากล่าวตักเตือนพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดนอกพระธรรมวินัย

4.5 ยกย่องผู้สูงอายุให้เป็นต้นแบบด้านการปกป้องพุทธศาสนาเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่อนุชน

4.6 ส่งเสริมให้สร้างเครือข่าย/ชมรมผู้สูงอายุปกป้องพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ

4.7 มีรูปแบบจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การปกป้องพุทธศาสนาระหว่างผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ตัวแทนพระสงฆ์ในชุมชน

4.8 มีรูปแบบจัดกิจกรรมยกย่องผู้สูงอายุต้นแบบด้านการปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนา

4.9 มีรูปแบบสร้างเครือข่ายหรือชมรมผู้สูงอายุศึกษา ปฏิบัติธรรม และ ร่วมแก้ปัญหาของพระสงฆ์ ช่วยสอดแนมเป็นหูเป็นตา ว่ากล่าวตักเตือนพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดนอกพระธรรมวินัย

4.10 มีรูปแบบส่งเสริมให้สร้างเครือข่าย/ชมรมผู้สูงอายุปกป้องพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ ด้านบทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ บทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.62 ในขณะที่ผู้นำชุมชน และ เจ้าอาวาสวัด เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.33 – 4.42 โดยด้านที่ผู้สูงอายุมีบทบาทมากที่สุด คือ การถวายภัตตาหารเป็นประจำ รองลงมา ได้แก่ การถวายสิ่งของอุปโภคและเครื่องอัฐบริขาร การถวายยารักษาโรค และการสร้างเสนาสนะสถาน (พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร., 2561) การอุปถัมภ์พระสงฆ์เพื่อพระพุทธศาสนาสืบไปเป็นตัวอย่าง

ให้แก่กลุ่มคนทุกวัยในชุมชน โดยการใส่บาตรทุกวันในตอนเช้า สนับสนุนกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พร้อมกับการถวายทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์ - สามเณร ให้เพียงพอต่อการศึกษาล่าเรียน ทั้งทางโลกและทางธรรม แนวคิดและความเป็นมาเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุในประเทศไทย อิงอยู่กับวัฒนธรรมและจารีตประเพณีเป็นสำคัญ และบัญญัติอยู่ในกฎหมายบางส่วน เริ่มชัดเจนในแนวนโยบายของรัฐ รัฐธรรมนูญ ตลอดจนระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ แต่ยังไม่มียกกฎหมายผู้สูงอายุซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิโดยเฉพาะ รูปแบบและการจัดองค์กรในการบังคับใช้กฎหมาย ในประเทศไทย รัฐควรเน้นถึงการแก้ปัญหาการจัดสรร และการใช้งบประมาณให้เพียงพอ การกำหนด นโยบายในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในทิศทางที่ชัดเจนให้เกิดความหลากหลายและเหมาะสมแก่ ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม ควรจัดแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุเป็น 2 ประเภท (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธิ์ ปยุตโต), 2556) ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพหรือยากไร้ และประเภทที่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ โดยมีรูปแบบการจัดสวัสดิการที่แตกต่างกัน กำหนดนโยบายแห่งชาติจัดตั้งองค์กรที่มีหน้าที่กำกับดูแลใน ระดับประเทศและท้องถิ่นยกระดับความสำคัญของสภาผู้สูงอายุและชมรมผู้สูงอายุ สนับสนุนให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และกำหนดให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม รัฐควรบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับบทบัญญัติใน รัฐธรรมนูญ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกัน กำหนดสิทธิประโยชน์ที่จะให้แก่ผู้สูงอายุ อย่างชัดเจนและไม่ก่อให้เกิดปัญหาในด้านการตีความอันจะเป็นผลเสียต่อผู้สูงอายุได้ โดยกำหนดสิทธิพื้นฐานของผู้สูงอายุในรูปของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ซึ่งควรมีการจัดตั้งองค์กรดำเนินงาน เกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น

2. แนวทางและรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ตามแนวทางและรูปแบบส่งเสริมบทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ มีการจัดกิจกรรมถวายปัจจัยสี่, สังฆทานหมู่, ทุนการศึกษายกย่องให้ผู้สูงอายุเป็นต้นแบบ ให้มีส่วนร่วมบริหารจัดการกิจกรรมของวัดจัดกิจกรรมทำบุญสม่ำเสมอสร้างรูปแบบชมรมและเครือข่ายถวายสังฆทานในท้องถิ่นสร้างรูปแบบการจัดพิธีมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุต้นแบบแนวทางและรูปแบบส่งเสริมบทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัด ให้ผู้สูงอายุสอนวิชาหรือความรู้ในอดีต เช่น คาถาโบราณ, อักษร, แพทย์แผนโบราณ, สมุนไพร, พิธีกรรม ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตในอดีต เช่น ประเพณีประทีปโคมไฟเข้าพรรษา ออกพรรษาศูนย์กลางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน, ฝึกอบรมวิชาชีพ จัดกิจกรรม “ท่องเที่ยวสวนสมุนไพร” มีรูปแบบสร้างชมรมเครือข่ายให้ผู้สูงอายุได้ติดต่อประสานงานหรือชักชวนกันเข้าวัดฟังธรรมทำบุญให้มากขึ้นมีรูปแบบสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ชักชวนหรือจัดตั้งชมรมยุวชนคนเข้าวัด หรือ เรารักษวัด โดยมีชมรมเครือข่ายผู้สูงอายุเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาหลักรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุด้านการชักชวนคนเข้าวัดด้วยการจัดให้มีกิจกรรม

ที่อาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสชักชวนบุตรหลานและชาวบ้านมาร่วมงานหรือมาช่วยงานในวัดมากขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น จัดให้มีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อจัดทำของที่ระลึก วัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง เพื่อเป็นกุศโลบายชักชวนคนเข้าวัดมากขึ้น จัดทำ “สวนสมุนไพรรและภูมิปัญญาท้องถิ่น” (เกตุสุตา โภคานิคม, 2560) โดยใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านยาสมุนไพรและวิธีใช้แก่ผู้เยี่ยมชม มุ่งเน้นให้มี การจัดกิจกรรมและงานสำคัญต่าง ๆ โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง ไม่ว่าจะเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญตามประเพณี เพื่อดึงให้คนเข้าวัดมากขึ้น ได้สรุปผลและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้สูงอายุในชุมชน ชนบท (พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร., 2561) จากการติดตามผลของกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ผู้สูงอายุในชนบท ซึ่งกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ได้ พิจารณาถึง 4 ส่วน ที่เป็นกุญแจสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติคือ 1) สถานการณ์ของผู้สูงอายุ ได้แก่จำนวนประชากรผู้สูงอายุในชนบท 2) การนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติผู้จัดทำนโยบายได้รับ การส่งเสริมจากรัฐบาลและนโยบายมีมาตรฐาน 3) การให้ความสำคัญแก่ค่านิยมและจริยธรรมของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของความเท่าเทียมและความยุติธรรม 4) มีการมอบอำนาจในการนำ นโยบายไปปฏิบัติให้แก่ท้องถิ่น

3. ผลวิเคราะห์รูปแบบในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ โดยจัดสรรงบประมาณพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุร่วมเผยแผ่พระพุทธศาสนา แก่แก่อนุชนส่งเสริมให้เป็นบุคคลต้นแบบในด้านการเผยแผ่ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมสนับสนุนทุนจัดพิมพ์เอกสารหนังสือการประชาสัมพันธ์ การทำสื่อออนไลน์ เป็นต้นส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นแกนหลักในการเผยแผ่มีรูปแบบสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุจัดตั้งกองทุนเผยแผ่ศาสนา มีรูปแบบกิจกรรมประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุต้นแบบด้านการเผยแผ่ รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุด้านการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดโครงการธรรมะสัญจรอย่างต่อเนื่อง หมุนเวียนไปแต่ละวัดแต่ละหมู่บ้าน โดยให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทให้มากขึ้น ให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ การจัดรายการวิทยุ นอกจากมีการสนทนาธรรมะซึ่งเป็นหลักพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาแล้ว ควรมีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คติความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น (วรรณภา ทิพโชติ, 2556) โดยเชิญผู้สูงอายุที่มีความรู้มาเป็นวิทยากรพิเศษ มี การถาม - ตอบปัญหา โดยพิธีกรดำเนินรายการหรือตีใจควรเป็นเด็กนักเรียน เยาวชน ดำเนินรายการในลักษณะของการสนทนาระหว่างปู่ย่าตายายกับหลาน ๆ ช่วยให้รายการวิทยุ มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น (ศิริภัสสรณ์ วงศ์ทองดี, 2556)สร้างกิจกรรมในการพัฒนาและธำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เชื่อมโยงกับพิธีกรรมทางศาสนา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมเหล่านั้น หมุนเวียนตามศกและฤดูกาล ได้แก่ มกราคม ประเพณีถวายทานข้าวใหม่

โดยศรัทธาชาวบ้านจะนำข้าวเปลือก ข้าวสารไปถวายแด่พระพุทธรูป เนื่องจากช่วงเวลานี้จะเป็นช่วงของการเก็บเกี่ยวผลผลิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2556)

4. ด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา รูปแบบที่จะปกป้องพระพุทธศาสนา คือ ให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางศาสนา เปิดโรงเรียนสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต และสืบทอดหลักพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องสืบทอด (พสุธิดา ตันตราจิณ และคณะ, 2559) การเป็นผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่า ทุกคนจะมีความรู้ในหลัก พระธรรมคำสอนที่ครอบคลุมทั้งเชิงกว้างและเชิงลึกเสมอไป อาจจะรู้เพียงผิวเผิน อาจจะรู้เพียง บทสวดทำวัตรเช้า – เย็น และศีล 5 ข้อ ดังนั้นควรมีการอบรมให้ความรู้ในวิชาพระพุทธศาสนาแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ถูกต้องครอบคลุมทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก เพื่อนำไปถ่ายทอดแก่บุตรหลาน เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุขต่อไปสอดคล้อง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากวิจัยในเรื่องรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิดังนี้

1. อุปถัมภ์พระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ นับตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นที่มีการเผยแผ่ธรรม อุปาสกทั้งที่เป็นพรหมณ์ เศรษฐี คฤหบดี พ่อค้าพานิช ผู้เลื่อมใสในคำสอนของพระพุทธเจ้าต่างพากันอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์โดยการถวายภัตตาหารเป็นจำนวนมากถึงแม้พระสงฆ์จะไปบิณฑบาต ทางไหนก็มีผู้ทำบุญถวายทานโดยตลอดจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองได้ รวดเร็วขึ้น อุปาสกที่มีบทบาทในด้านนี้โดยตรงส่วนใหญ่แล้วต่างมีโรงงานเป็นของตนเอง ซึ่งใช้ เป็นสถานที่ให้ทานอยู่เป็นประจำในบ้าน ดังนั้น จึงเป็นการสะดวกต่อการถวายความอุปถัมภ์ พระสงฆ์ได้อย่างสม่ำเสมอ เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องรู้จักการถวายภัตตาหาร-ปัจจัยสี่ ส่งเสริมให้ทำบุญตักบาตรรวมกลุ่มบริจาคสิ่งของจำเป็นแด่พระภิกษุสงฆ์ - สามเณร เป็นต้นแบบพุทธศาสนิกชน ปลุกฝังค่านิยมและจารีตประเพณีที่ดีงามและถูกต้อง และพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์บริบูรณ์แล้วศึกษาพระธรรมให้ เข้าใจอย่างลึกซึ้ง นำพระธรรมที่ได้รู้มานำมาปฏิบัติ และเมื่อเห็นว่าปฏิบัติแล้วเกิดผลดีกับตนเอง ก็เผยแผ่ให้คนอื่นที่เรารักได้ปฏิบัติตาม ในการเปิดประเทศอาเซียนจึงเป็นโอกาส ดีที่ชาวพุทธในประเทศอาเซียนจะร่วมมือกันอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์ เกื้อกูลและความสุขของมวลมนุษยชาติทั่วโลก

2. สนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยคณะของอุปาสกหลายท่านได้สร้างรูปแบบและบทบาทในด้านนี้ โดยวิธีต่าง ๆ กัน เช่น แสดงธรรมให้ฟังบ้าง สนทนาธรรมบ้าง การไต่ถามที่ กับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นพุทธสาวก หรือเป็นผู้นับถือลัทธิ อื่นมาก่อน เช่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้ จิตตคฤหบดี นอกจากจะมีศรัทธาถวายทานให้ความอุปถัมภ์ พระสงฆ์และ

สร้าง เสนาสนะสถานไว้ในพระพุทธศาสนาแล้วท่านยังได้แสดงธรรมอันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าให้กับบุคคลอื่น ๆ ให้มีความรู้เข้าใจในธรรมยิ่งขึ้น มีบทบาทช่วยทางบประมาณหรือทุนเผยแผ่พระพุทธศาสนา - มีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแผ่แก่ทุกกลุ่มทุกวัยอย่างทั่วถึงและเหมาะสม ผู้สูงอายุได้เป็นบุคคลต้นแบบในด้านการเผยแผ่ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ผู้สูงอายุได้แสดงบทบาทสำคัญในการร่วมสนับสนุนทุนจัดพิมพ์เอกสารหนังสือการประชาสัมพันธ์ การทำสื่อออนไลน์ เป็นต้น ผู้สูงอายุมีบทบาทเป็นแกนหลักส่งเสริมสนับสนุนการเผยแผ่

3. การปกป้องพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเมื่อมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมากก็ไม่อาจที่จะพ้นจากภัยอันตราย จากสิ่งรอบข้างได้จึงทำให้เกิดเป็นปัญหา ซึ่งภัยดังกล่าวมานั้นได้เกิดขึ้นจากเจ้าลัทธิผู้สอนลัทธิ ศาสนาต่าง ๆ บ้างเกิดจากความประพฤตินี้ไม่เหมาะสมของพระพุทธสาวกเองบ้างจนเป็นปัญหา และอธิกรณ์ขึ้น เมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดอธิกรณ์ขึ้นเหล่าพุทธสาวกได้ช่วยกันแก้ไขปัญหา และ อธิกรณ์นั้นให้หมดไป อุบาสกก็เป็นผู้หนึ่งที่ได้ทำหน้าที่ในด้านนี้ กล่าวคือได้ช่วยชำระอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาให้หมดไปได้ ผู้สูงอายุมีประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาทั้งการอุปถัมภ์ค้ำชู พระสงฆ์, การชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรมและการเผยแผ่ และการปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนาศึกษาปฏิบัติธรรม ชี้แจงแก่ผู้สงสัยใคร่รู้ ผู้เข้าใจผิด ผู้สูงอายุมีบทบาทในการร่วมแก้ไขปัญหของพระสงฆ์ เช่น ช่วยสอดแนมเป็นหูเป็นตา ว่ากล่าวตักเตือนพระสงฆ์ที่ประพฤตินอกวิสัยนอกพระธรรมวินัย ว่ากล่าวตักเตือนบุคคลนอกศาสนา หรือบุคคลในพุทธศาสนาที่เข้าใจพุทธศาสนาในทางที่ผิดให้เข้าใจถูกต้อง ผู้สูงอายุมีความรู้ และมีความกล้าหาญทางจริยธรรมมากพอที่จะช่วยปกป้องพุทธศาสนาโดยไม่ทอดทิ้งธุระปล่อยปละละเลย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจากการศึกษาทั้งจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งด้านผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และเจ้าอาวาสวัด ดังนั้นจึงเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการหาแนวทางหรือมาตรการ ในสร้างรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เพิ่มสูงขึ้นต่อไป ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านอื่นที่ยังไม่เคยมีการศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลาย และเป็นการสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไปเช่น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับกลุ่มเยาวชนในการร่วม

กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และศึกษาความร่วมมือระหว่างวัดกับหมู่บ้านและกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- เกศสุตา โภคานิตย์. (2560). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยสัญญาประชาคม: ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมประเพณีแห่ناقโหดชุมชนโนนเสลา ตำบลหนองตูม อำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- โชติกา สิงหาเทพ และคณะ. (2561). - บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลโคกม่วงงอย อำเภอกอนสวรรค์จังหวัดชัยภูมิ, รายงานการวิจัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ ปยุตโต). (2560). ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2556). พุทธธรรม, ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวแอนดโฮม.
- พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธรรมมวณโณ). (2561). แก่อย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เสียงเชียง.
- พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (2561). LIST MODEL FOR RESEARCH AND SOCIAL DEVELOPMENT(รายงานการวิจัย). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พลสุธิดา ตันตราจิน และคณะ. (2559). ทุณมนุษย์: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21. สุทธิปริทัศน์, 30(ฉบับพิเศษ), 116-117.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 เล่ม 134 ตอนที่ 131 ก วันที่ 27 ธันวาคม 2560 หน้า 36 บังคับตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม 2560.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- วรรณภา ทิพโชติ. (2556). รายงานการศึกษา เรื่องประเพณีบุญกระฐีอำเภอหนองบัว แดง จังหวัดชัยภูมิ. รายงานการวิจัย, โครงการรวบรวมและจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประจำปี 2556. กระทรวงวัฒนธรรม.
- ศิริภัสสรณ์ วงศ์ทองดี. (2556). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.